

De relatie tussen de Faculteit Religie en Theologie van de VU en de aan haar verbonden seminaria.

1. Aanleiding

Vanuit OCW is gevraagd de actuele stand van zaken met betrekking tot de relatie tussen de Faculteit Religie en Theologie van de Vrije Universiteit Amsterdam (FRT-VU) en de negen aan haar verbonden seminaria nader te beschrijven. Aanleiding tot dit verzoek zijn vragen die hierover door leden van de Tweede Kamer zijn gesteld.

Deze notitie is opgesteld door het bestuur van de faculteit en besproken met de rectorenraad van de seminaria. De inhoud van de notitie heeft de instemming van de rectoren van de negen seminaria.

De notitie is als volgt opgebouwd. In de *Inleiding* geven we een korte beschrijving van de positie en de opdracht van de negen seminaria in het maatschappelijk veld. In de volgende twee paragrafen beschrijven we de onderwijsinhoudelijke en zakelijke afspraken die tussen de FRT-VU en de seminaria door middel van bilaterale overeenkomsten zijn gemaakt. Tenslotte presenteren we voor elk van de negen seminaria een korte karakterisering van hun relatie met de geloofsgemeenschap die ze representeren en de wijze waarop ze binnen FRT-VU hun opdracht en hun wetenschappelijke ambities realiseren.

2. Inleiding

Aan de FRT-VU zijn negen seminaria verbonden. Elk van deze seminaria representeert een in Nederland actieve geloofsgemeenschap. De opdracht van de seminaria is het verzorgen van wetenschappelijke ambtsopleidingen voor diegenen die een leidende positie in de betreffende geloofsgemeenschap ambiëren. Achter ieder seminarium staat een 'zendende organisatie', die aan afgestudeerden in de betreffende ambtsopleiding een zending namens de geloofsgemeenschap verleent. Elk van de negen seminaria alsook hun zendende organisaties, achten het van belang dat deze opleidingen worden aangeboden in een academische context van een brede universiteit. De Vrije Universiteit Amsterdam (VU) is een van de weinige algemene universiteiten in Nederland die via brede bachelor-en masteropleidingen *Theologie en Religiestudies* in het onderwijsaanbod expliciet aandacht besteedt aan wetenschappelijk onderwijs en onderzoek over levensbeschouwing, mede vanuit het binnen-perspectief van de onderscheiden geloofsgemeenschappen zelf. Om deze reden is de keuze van de seminaria voor een inbedding binnen het opleidingspallet van de FRT-VU een logische. FRT-VU heeft zich hiermee ontwikkeld tot een 'academische werkplaats' waar wetenschappers en studenten met verschillende levensbeschouwelijke overtuigingen samenwerken om theologische en maatschappelijke vraagstukken te bestuderen, zowel ten dienste van de eigen achterban als van de grotere maatschappelijke en academische verbanden.

3. Onderwijsinhoudelijke afspraken tussen FRT-VU en de negen verbonden seminaria

Hoewel deze mogelijkheid niet is uitgesloten, blijkt het inhoudelijk, financieel en qua personeelsinzet voor elk van de seminaria lastig, zo niet onmogelijk, de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van hun ambtsopleiding geheel zelfstandig te dragen. De afspraken tussen FRT-VU en seminaria komen er dan ook op neer dat deze verantwoordelijkheid voor de ambtsopleidingen wordt gedragen door FRT-VU en de seminaria gezamenlijk. Hiervoor bestaan de volgende twee modellen:

- (i) *Geïntegreerde ambtsopleiding*: de ambtsopleiding van het seminarium is geïntegreerd in de bachelor- en masteropleiding *Theologie en Religiestudies* van FRT-VU. Het seminarium heeft de bevoegdheid maximaal 40% van het betreffende curriculum in te vullen overeenkomstig de eisen die vanuit de ambtsopleiding worden gesteld. De rector van het seminarium is verantwoordelijk voor de kwaliteit van dit gedeelte en legt verantwoording af aan de opleidingsdirecteur, die verantwoordelijk is voor de opleiding als geheel.
- (ii) *Zelfstandige ambtsopleiding*: het seminarium vult de gehele opleiding zelf in en verzorgt deze in beginsel ook geheel zelf. De rector van het seminarium treedt op als opleidingsdirecteur en legt verantwoording af aan de portefeuillehouder onderwijs van FRT-VU. De opleiding valt onder het kwaliteitszorgsysteem van de VU.

In de zesjaarlijkse accreditatie van de bachelor- en masteropleidingen van FRT-VU worden, voor wat betreft de geïntegreerde opleiding, de onderwijsonderdelen van de seminaria integraal meegenomen. De zelfstandige ambtsopleidingen worden, voor zover ze opleiden tot een bachelor- en/of mastergraad ook zelfstandig geaccrediteerd onder eindverantwoordelijkheid van de VU. Deze accreditatieprocessen betreffen zowel de inhoud van het onderwijs als de inzet van het personeel. De seminaria die participeren in de opleidingen tot geestelijk verzorger zijn bovendien erkend door en opgenomen in het register van de beroepsvereniging SKGV (Stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzoekers). Overigens maakt geen de bij FRT aangesloten seminaria gebruik van de mogelijkheid een eigenstandige bachelor opleiding te verzorgen.

Omdat de meeste seminaria voor een geïntegreerde ambtsopleiding hebben gekozen (zie ook de specificatie per seminarium verderop in deze notitie) bedienen de bachelor- en masteropleiding *Theologie en Religiestudies* van FRT-VU studenten met een breed scala aan levensbeschouwelijke achtergronden. Dit maakt deze opleidingen in hun huidige uitvoering duurder dan een gemiddelde universitaire opleiding. De zogenaamde 'lumpsumfinanciering' (zie ook paragraaf hieronder) van OCW is daarom onmisbaar om deze constructie financieel uitvoerbaar te maken. Anderzijds kan worden gesteld dat deze constructie op een uiterst efficiënte wijze voorziet in de behoefte om een scala van geloofsgemeenschappen in Nederland te voorzien van een eigen wetenschappelijke ambtsopleiding.

Verder zij hier vermeld dat FRT-VU binnen het universitaire onderwijsaanbod enkele levensbeschouwelijke minoren (van 30 EC) aanbiedt die openstaan voor alle studenten van de VU en andere Nederlandse universiteiten. Deze minoren staan in beginsel los van de ambtsopleidingen van de seminaria, maar kunnen daarmee wel een overlap hebben. Bij deze minoren worden zowel docenten van de seminaria (bekostigd uit de lumpsumfinanciering) als ook FRT-VU-docenten (bekostigd uit de eerste geldstroom) ingezet.

4. *Zakelijke afspraken tussen FRT-VU en seminaria*

Tot eind 2016 kregen de door de overheid erkende seminaria rechtstreeks en individueel een bedrag van het ministerie van OCW ten behoeve van de instandhouding van hun eigen ambtsopleiding. Op 21 december 2016 besloot het ministerie OCW voortaan deze tegemoetkomingen in de vorm van een lumpsum over te maken aan de universiteit die aan de betreffende seminaria gastvrijheid verleent.

Dat wil zeggen dat het ministerie een totaalbedrag aan de VU overmaakt ten behoeve van alle negen aangesloten seminaria gezamenlijk (vandaar de aanduiding lumpsum-financiering).

De VU heeft de taak en bevoegdheid deze lumpsum over de negen aangesloten seminaria te verdelen. Binnen FRT-VU functioneert een overlegstructuur van de seminaria (de rectorenraad), waarin onderling en in overleg met het bestuur van FRT-VU over relevante ontwikkelingen wordt gesproken. Zo vindt binnen de rectorenraad overleg plaats over de onderlinge verdeling van de lumpsum. Daarbij speelt de historische toewijzing van voor 2017 een rol, maar ook andere dynamieken, zoals de start van nieuwe ambtsopleidingen, worden hierbij betrokken. In de huidige verdeling van de lumpsum is de historische toewijzing nog wel goed zichtbaar als wordt gekeken naar de aanzienlijke verschillen in formatietoewijzing aan elk van de seminaria. FRT-VU houdt een bedrag van 10% van de lumpsum in ter dekking van de door de faculteit gemaakte kosten van overhead. Jaarlijks beziet OCW of de hoogte van de lumpsum aangepast wordt aan loonstijging en inflatie.

Ter wille van noodzakelijke continuïteit in de bedrijfsvoering sluit FRT-VU met elk van de negen seminaria een vierjarig contract af, waarin wordt vastgelegd op welk deel van de lumpsum elk van de seminaria recht heeft. In 2023 zijn nieuwe contracten opgesteld die inmiddels door zeven seminaria zijn ondertekend en door de overige twee binnenkort worden ondertekend. In deze nieuwe contracten is er voor de meeste seminaria voor gekozen de toewijzing niet langer uit te drukken in euro's, maar in een personeelsomvang in fte's in verschillende academische rangen. De reden hiervoor is dat het voor de seminaria lastig is om zelfstandig personeelsbeleid te voeren met de betrekkelijk kleine bedragen van de lumpsum, mede vanwege de variërende kosten voor de aanstelling van academisch personeel (zoals de, in de recent afgesloten CAO overeengekomen, loonsverhoging van 9% voor het universitair personeel). Hierbij is het belangrijk op te merken dat de meeste personeelsleden die vanuit de lumpsum worden bekostigd in dienst treden bij de VU. Uitzonderingen hierop vormen het Baptisten Seminarium en het Nederlands Israëlitisch Seminarium die (een deel) van hun vanuit de lumpsum bekostigde medewerkers elders aanstellen. In dit geval krijgen deze medewerkers een gastvrijheidsovereenkomst bij de VU, zodat ze in de onderwijs- en onderzoeksprogramma's van FRT-VU onbelemmerd kunnen participeren.

In elk van de contracten tussen FRT-VU en de individuele seminaria is een clausule opgenomen, dat mocht het betreffende seminarium om haar moverende besluiten om een andere universiteit als thuisbasis te kiezen, zij daartoe de vrijheid heeft en bij vertrek recht heeft op dat deel van de lumpsum dat correspondeert met het bedrag dat zij eertijds rechtstreeks van OCW ontvingen. Voor het Hersteld Hervormd Seminarium en Center for Theology and Migration, die in het verleden geen rechtstreekse toewijzing vanuit OCW hebben genoten, is bepaald dat zij bij vertrek van de VU recht hebben op dat deel van de lumpsum dat hen op dat moment toekomt. Uiteraard is bepaald dat bij vertrek een opzegtermijn in acht zal worden genomen.

Overigens zijn de lumpsumbekostiging van de seminaria en de bekostiging vanuit de eerste geldstroom van het onderwijs en onderzoek van FRT-VU steeds meer met elkaar verweven. Vanwege autonome wetenschappelijke ontwikkelingen zijn binnen FRT-VU wetenschappers op eerste geldstroommiddelen benoemd die inhoudelijk evengoed bij een seminarium hadden kunnen worden aangesteld. Anderzijds worden personeelsleden van sommige seminaria ook ingeschakeld bij minoren in het bachelor onderwijs van de VU, die in beginsel open staan voor alle studenten van de VU en andere Nederlandse universiteiten, ongeacht hun studierichting en de faculteit waar ze staan ingeschreven.

Dat de bedrijfsvoeringen van FRT en die van de seminaria met elkaar verweven raken komt goed tot uitdrukking in de recente meerjarenbegroting 2024-2027 van FRT-VU, waaruit blijkt dat FRT-VU naast de lumpsum van OCW jaarlijks een substantieel bedrag aan 'overige niet-personele kosten' indirect in de seminaria investeert. In een in 2022 door Berenschot uitgevoerd evaluatieonderzoek worden de totale kosten van de faciliteiten (zoals huisvesting voor personeel, ambtelijke ondersteuning, opleidingskosten, gebruik van onderwijsruimten, HR-voorzieningen, ICT, bibliotheek, onderzoek gerelateerde kosten, etc.) die de VU ter beschikking stelt van de ambtsopleidingen geschat op ongeveer €900.000, een bedrag dat 10% van de lumpsum verre overstijgt.

Bij de bespreking over de nieuwe overeenkomsten voor de komende vier jaar is gebleken dat geen van de seminaria vertrek van de VU overweegt. Van haar kant acht FRT-VU de relatie met de seminaria van betekenis voor haar profilering in het nationaal wetenschappelijk domein. De verwevenheid van FRT-VU en seminaria wordt dan ook over en weer als positief ervaren. Dit betekent inmiddels wel dat ontvlechting ook ingewikkelder wordt. Immers bij een vertrek van een seminarium van de VU, gaat het niet alleen om de vraag welk deel van de lumpsum een vertrekkend seminarium meekrijgt, maar evenzeer welke consequenties hieruit voortvloeien voor het aan het seminarium verbonden personeel dat vanuit de lumpsum wordt bekostigd, maar bij de VU in dienst is.

De vraag is gesteld hoe FRT-VU omgaat met verzoeken tot toetreding van mogelijk nieuwe (nog niet bekende) seminaria. Omdat met de twee nieuwe recente toetreders de huidige lumpsum volledig in personeelstoewijzingen aan de negen seminaria is toebedeeld, biedt de lumpsum geen financiële ruimte om andere nieuwe toetreders financieel tegemoet te komen. Dit zou immers tot gedwongen ontslag van zittende, op de lumpsum aangestelde, medewerkers leiden ten gunste van nieuw aan te stellen medewerkers. Daarvoor ontbreekt een rechtsgrond. Mochten zich derhalve nieuwe seminaria bij FRT-VU melden, dan zal, om een verbintenis met FRT-VU mogelijk te maken, de lumpsum moeten worden vergroot dan wel de nieuwkomer zelf financiële middelen moeten meebrengen.

5. Korte beschrijving van de negen seminaria

a. *Baptisten seminarium*

- De betrokken externe rechtspersoon is de *Unie-ABC*.
- De ambtsopleiding leidt op tot voorganger van bij de unie-ABC aangesloten gemeenten.
- De ambtsopleiding is geïntegreerd in bachelor- en masteropleiding Theologie en Religiestudies van FRT.
- Inzet van personeel vanuit lumpsum bedraagt 0,5 fte, tijdelijk uitgebreid tot 1,0 fte, waarbij de extra kosten worden gedeeld door FRT en externe sponsors. Daarnaast ontvangt het Baptisten Seminarium ca. K€80 uit de lumpsum waarop wetenschappelijk personeel in eigen beheer wordt aangesteld.

b. *Boeddhistisch seminarium*

- De betrokken externe rechtspersoon is *Boeddhistische Unie Nederland (BUN)*, nader gedelegeerd aan de *Boeddhistische Zendende Instantie (BZI)*.
- De ambtsopleiding leidt op tot Boeddhistisch geestelijk verzorger binnen de Boeddhistische gemeenschap en bij de overheid (vooral bij justitie en defensie).
- Het voortraject van de ambtsopleiding Boeddhistisch geestelijk verzorger is ingebed in de bachelor-en masteropleiding Theologie en Religiestudies van FRT. Daarop volgt de eigenstandige ambtsopleiding Boeddhistisch geestelijk verzorger. Deze wordt aangeboden als

post-master opleiding en is niet NVAO-geaccrediteerd, maar wel erkend door de beroepsvereniging Stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzorger (SKGV).

- Inzet van personeel vanuit de lumpsum bedraagt 2,5 fte.
- c. *Center for Theology and Migration*
- De betrokken externe rechtspersoon is *Samen Kerk in Nederland (SKIN)*.
  - De ambtsopleiding leidt op tot voorganger en kerkleider in christelijke migrantenkerken.
  - De ambtsopleiding is een zelfstandige ambtsopleiding op post-bachelor niveau. Deze opleiding is niet geaccrediteerd. Nascholing wordt verzorgd via niet geaccrediteerde certificaatprogramma's.
  - Inzet van personeel vanuit de lumpsum bedraagt 1,6 fte.
- d. *Centrum voor Islamitische Theologie (CIT)*
- Voor het CIT fungeert het CMO als zendende instantie, verantwoordelijk voor het verlenen van de zendende brief aan de geestelijk verzorgers.
  - De ambtsopleiding leidt op tot religieus leider/imam, geestelijk leider, bestuurder en geestelijk verzorger binnen de islamitische geloofsgemeenschap.
  - De ambtsopleiding is geïntegreerd in de bachelor-en masteropleiding Theologie en Religiestudies van FRT. Nascholing en verdere professionalisering wordt verzorgd in de vorm van losse modules via certificaatprogramma's.
  - Inzet van personeel vanuit de lumpsum bedraagt 3,5 fte.
  - De overeenkomst voor de periode 2024-2027 wordt in december ondertekend.
- e. *Doopsgezind Seminarium*
- De betrokken externe rechtspersoon is de *Algemene Doopsgezinde Sociëteit*.
  - De ambtsopleiding leidt op tot predikant in kerken die zich rekenen tot de doopsgezinde geloofsgemeenschap.
  - De ambtsopleiding is geïntegreerd in de bachelor-en masteropleiding Theologie en Religiestudies van FRT.
  - Inzet van personeel vanuit de lumpsum bedraagt 1,1 fte.
  - De overeenkomst voor de periode 2024-2027 wordt door de Algemene Doopsgezinde Sociëteit in december ondertekend.
- f. *Hersteld Hervormd Seminarium*
- De betrokken externe rechtspersoon is het *Moderamen van de Synode van de Hersteld Hervormde Kerk*.
  - De ambtsopleiding leidt op tot predikant binnen de Hersteld Hervormde Kerk.
  - De ambtsopleiding is geïntegreerd in de bachelor- en masteropleiding Theologie en Religiestudies en in de Predikantsmaster van FRT.
  - Inzet van personeel vanuit de lumpsum bedraagt 1,8 fte. FRT draagt buiten de lumpsum om 0,2 fte bij voor de instelling van een bijzondere of gesponsorde leerstoel.

g. *Hindoeïstisch Seminarium*

- De betrokken externe rechtspersoon is de *Hindoeraad Nederland*.
- De ambtsopleiding leidt op levensbeschouwelijke ambten en beroepen binnen de Hindoe-gemeenschap in Nederland.
- De ambtsopleiding voor Hindoeïstisch geestelijk verzorger is geïntegreerd in de bachelor-en masteropleiding Theologie en Religiestudies van FRT. Daarnaast bestaat een zelfstandige opleiding tot Hindoe geestelijk verzorger. Deze wordt aangeboden als postmaster opleiding en is niet geaccrediteerd, maar is wel erkend door de beroepsvereniging Stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzorger (SKGV).
- Inzet van personeel vanuit de lumpsum bedraagt 2,5 fte.

h. *Nederlands Israëlitisch Seminarium*

- De betrokken externe rechtspersoon is de *Permanente Commissie tot algemene zaken van het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap*.
- De ambtsopleiding leidt op tot godgeleerden en godsdienstleraren binnen de Joodse gemeenschap in Nederland.
- De ambtsopleiding is een zelfstandige ambtsopleiding die niet is geïntegreerd in de bachelor-en masteropleiding Theologie en Religiestudies van FRT en wordt aangeboden als postmaster. De opleiding is niet geaccrediteerd.
- Er zijn voor het Nederlands Israëlitisch Seminarium (NIS) geen afspraken gemaakt over de specifieke omvang van de personele inzet vanuit de lumpsum. De medewerkers die uit de lumpsum worden bekostigd zijn niet in dienst van de VU. In de begroting 2024 is een bedrag vanuit de lumpsum van ca. K€180 voor het NIS opgenomen.

i. *Remonstrants Seminarium*

- De betrokken externe rechtspersoon is de *Remonstrantse Broederschap*.
- De ambtsopleiding leidt op tot predikant of geestelijk verzorger binnen de Remonstrantse geloofsgemeenschap.
- De ambtsopleiding is geïntegreerd in de bachelor-en masteropleiding Theologie en Religiestudies van FRT. Daarnaast bestaat een zelfstandige postacademische ambtsopleiding tot Remonstrants proponent. Deze postacademische opleiding is niet geaccrediteerd.
- Inzet van personeel vanuit de lumpsum bedraagt 1,4 fte.

Datum: 1 december 2023

Auteur: Frank van der Duijn Schouten, decaan FRT-VU.